

15. 8. 1940

Suomen Pankin suhdanneosasto.
=====

Organisatio. Suhdanneosaston varsinainen työskentely alkoi v. 1939, jolloin osastolle järjestettiin nykyinen huoneisto pankin ylimmässä kerroksessa. Osaston henkilökunnan muodostavat, paitsi allekirjoittanutta, fil. lis. Matti Leppo, fil. maisteri Mikko Tamminen ja fil. maisteri Maisi Suomio. Kaksi ensimmäistä ovat toimineet tieteellisinä tutkijoina ja viimeksi mainittu tutkimus- ja kanslia-apulaisena. Kuluhan elokuun alusta on osaston palvelukseen otettu kanslia-apulaiseksi ylioppilas Ingrid Lindlöv. Näiden lisäksi on osaston "rullissa" fil. maisteri Keijo Alho, mutta hän on koko ajan työskennellyt tilasto-osaston palveluksessa.

Toiminta. Suhdanneosaston töitä suunniteltaessa oli tarkoitus osittain työskennellä taloustilastollisen aineiston täydentämiseksi ja laajentamiseksi, osittain suorittaa tai suorittaa taloudellisia tutkimuksia, minkä lisäksi tutkimuslaitos oli tietenkin käytettävissä niitä muita tehtäviä varten, joita pankin tai valtiovallan taholta sen suoritettavaksi uskottiin. Olevissa olosuhteissa on tätä toimintasuunnitelmaa voitu ainoastaan vajavaisesti toteuttaa. Tosin ryhdyttiin jo v. 1939 kuluessa yhteistoimin suhdanneosaston yhteyteen perustetun tilastollisen neuvottelukunnan kanssa toimenpiteisiin taloustilaston kehittämiseksi ja siinä suhteessa saavutettiin jo tuloksia. Sotaaika keskeytti tämän työskentelyn, mutta lähiaikoina se voitaneen saada uudelleen käyntiin. Järjestelmällinen tutkimustyö on luonnollisesti myöskin kohdannut suuria vaikeuksia varsinkin sen johdosta, että Osaston tutkijat ovat joutuneet olemaan pitkät ajat puolustusvoimain palveluksessa. Sen sijaan on tutkimuslaitosta ja sen henkilökuntaa huomattavassa määrässä käytetty komiteatöihin ja muihin tilapäisluon

toisiin tehtäviin.

Vaikka suhdanneosasto ei olekaan ^{toimia} voinut/suunnitelmanmukaisesti, muodostaa se nykyisessä asussaan kuitenkin käyttökelpoisen, joskin suppean taloudellisen tutkimuslaitoksen, jonka palveluksessa on kouliintunutta ja kykenevää työvoimaa. Kun ulkonaiset olosuhteet toivottavasti vähitellen vakaantuvat sellaisiksi, että säännöllinen työskentely vakinaisin työvoimin voi häiriintymättä jatkua, olisi tätä jo olemassaolevaa tutkimuslaitosta pyrittävä mahdollisimman tehokkaasti käyttämään niihin tehtäviin, joiden selvitys on yleiseltä kannalta tärkeitä. Ja joka tapauksessa on tarpeellista, että työt hyvissä ajoin suunnitellaan säännöllisiä oloja silmällä pitäen.

Työohjelma. Töiden suunnitelmallisuus edellyttää, että yksityiset tutkimussuoritukset mahdollisuuden mukaan muodostavat osan laajempaa kokonaisuutta. Aikaisemmin muodosti suhdannekehityksen seuraaminen suhdanneosaston töitä yhteenliittävän punaisen langan. Sille kehitysvaiheelle, johon Suomen kansantalous on viime syksystä joutunut, on kuitenkin ominaista tavanmukaisten suhdanneilmiöiden hämärtyminen. Se taas on johtunut siitä, että sota ja sen seuraamusilmiöt ovat olleet suhdannekehitystä voimakkaammat ja väkivaltaisesti katkaisseet sen säännöllisen kulun. Nykyhetkellä on myös sangen epätietoista, milloin suhdanneliikkeet voivat tavanmukaisissa muodoissaan päästä jatkumaan. Viime maailmansodan jälkeen voimakkaat inflatio- ja deflatioilmiöt häiritsevät niitä pitkän aikaa. Ja samanlaisia ilmiöitä on varmaan nytkin odotettavissa. Mutta erityisesti nykyoloissa tulee lisäksi vapaan markkinatalouden kulkeminen häviötään kohti - mikä on ilmeistä ainakin siinä tapauksessa, että sota päättyy autoritaaristen maiden voittoon - mistä näyttäisi olevan seurauksena suhdanneilmiöiden merkityksen pysyväinen väheneminen.

Suhdanneliikkeiden täten ainakin tilapäisesti menettäessä merkitystään ja joutuessa tavallaan toisarvoiseen asemaan, on sen sijaan toisia taloudellisia muutosilmiöitä, jotka ovat astuneet yhä enemmän etualalle ja jotka sen vuoksi vaativat huomion kiinnittämistä niihin. Sellaisia ovat ennen muita kansantalouden rakennemuutokset.

Talouselämämme rakenne on viime aikoina joutunut rinnakkaisten tai toisiaan seuraavien laajalle ja syvälle ulottuvien muutosten alaiseksi. Nämä muutokset ovat ilmeisestikin osittain pysyväisluontoisia, "pysyväisyys" tietenkin ymmärrettyinä suhteellisessa merkityksessä, osittain taas nopeastikin ohimenevää, mutta sellaisinaan ne eivät voi olla jättämättä merkkiänsä taloudelliseen kehitykseen. Niiden voimien tunteminen ja niiden suuntauksen toteaminen, jotka ovat näiden rakennemuutosten takana, on tärkeätä taloudellisten ilmiöiden ymmärtämisen ja talouspolitiikan ohjaamisen kannalta.

Se primäärinen tekijä, joka on saattanut kansantalouden voimakkaaseen käymistilaan, on sota tai oikeastaan kaksi sotaa: suurvaltain sota ja Suomen sota. Niistä on välittömästi lähtöisin kaksi tapahtumasarjaa talouselämän rakenteeseen syvälle ulottuvina seurauksineen:

1. Taloudelliset suhteet ulkomaihin. Niissä tapahtuneet muutokset ovat osittain johtuneet kansainvälisten yhteyksien vaikeutumisesta tai katkeamisestakin, osittain taas poliittisissa voimasuhteissa tapahtuneista muutoksista. Yhdessä nämä tekijät ovat ainakin tilapäisesti siirtäneet taloudellisen painopisteen kauempaa lännestä Itämerelle ja sitä reunustaviin maihin.

2. Taloudellinen hävitys ja jälleenrakennus. Sota aiheutti suuren omaisuuden tuhon. Lukuisat kansalaiset menettivät lisäksi kotinsa ja toimeentulonsa. Tappioiden tasoittaminen sekä jälleenrakennustyö muodostavat toisen puolen niistä rakennemuutoksista, jotka täten ovat syntyneet kansantalouteemme tai ovat siihen syntymässä.

Paitsi yllä mainittuja sodasta välittömästi johtuneita rakennemuutoksia kaikkine seurauksinnee, on sodasta lähtöisin joukko muita kehitystekijöitä, jotka ovat synnyttäneet määrätynsuuntaisia muutostendenssejä talouselämän rakenteeseen:

3. Omavaraistuminen. Se ei tosin ole mikään nykyisten olosuhteiden synnyttämä kehitysilmio, vaan on päinvastoin jo kauan esiintynyt yhä voimistuvana talouspoliittisena virtauksena. Mutta se on kuitenkin vallitsevista olosuhteista saanut runsaasti lisäravintoa, osittain psykologisista syistä yleisen epävarmuuden tunteen painostaessa mieliä, osittain muodostumalla komplementti- ja seurausilmiöksi ulkomaiseen taloudellisten suhteiden vaikeutumiselle.

4. Rahanarvon muutokset. Rahan ostovoiman vakavuutta horjuttaneet tekijät ovat olleet sekä hintoja kohottavia että niitä alaspainavia. Kohottavat tekijät ovat toistaiseksi olleet selvästi voitolla, mutta kohoaminen ei ole tapahtunut kautta linjan ja se on ollut epätasaista. Varsinkin palkkatason kiinteys on pidättänyt yleistä nousua. Hintojen suhteelliset tai absoluuttiset muutokset aiheuttavat muutoksia tuotannon ja tarjonnan välisissä suhteissa, jotka puolestaan pyrkivät neutralisoidaan hintakehitystä.

5. Virastotalous. Suuntaus vapaasta markkinataloudesta säännöstelyyn virastotalouteen on niinikään vanha kehitysilmio, joka vallitsevissa olosuhteissa on suuresti vahvistunut. Varsinkin ulkomaisten taloussuhteiden hoito on muodostunut yhä enemmän virastomaiseksi. Mutta kotimaisen tuotannon, kulutuksen, hintojen ym. valvonta on myös paisuttanut virastotaloutta. Oma tärkeä asemansa tässä kehityksessä on puolustustalouden jättiläsmäisillä vaatimuksilla. Valtio- ja virastotalouden sektorin täten laajetessa kansantalouden rakenne on muuttumassa radikaalisesti toisenlaiseksi, joskin on vaikeata arvioida, mikä on pysyvää ja mikä on ohimenevää.

6. Köyhtyminen. Köyhtyminen on seurausilmiö sellisistä kehitystekijöistä kuin sodan aiheuttamista tuhoista, alkeellisemmasta kansainvälisestä työnjaosta, virastomenojen rasituksesta, työttömyydestä ym. Mutta se muodostuu itsenäiseksi kehitystekijäksi sen kautta, että elinkannan alentuminen vie laajoihin rakennemuutoksiin kulutuksen piirissä, mikä vuorostaan synnyttää muutoksia tuotannon piiriin. Myöskin siinä tapauksessa, että köyhtyminen koskee toisia kansanluokkia enemmän kuin toisia, syntyy kulutukseen ja tuotantoon rakenteellisia siirtymiä. Sikäli kuin elinkanta pääsee uudelleen nousemaan, rakennemuutosten suunta kääntyy luonnollisesti päinvastaiseksi.

7. Muut muutostekijät. Edellä on viitattu eräisiin välittömästi tai välillisesti sodan kanssa yhteydessä oleviin kehitystekijöihin, jotka ovat synnyttäneet talousrakenteeseen määrätynsuuntaisia muutoksia. Mutta on olemassa myös rakennemuutoksia, jotka eivät ole näin selvässä syy-yhteydessä sotaan. Sellaisia ovat esim. makusuunnan, kuten muotien, vaihteluista tai tekniikan edistysakkeleista aiheutuvat muutokset. Mutta tällaisissakin tapauksissa voidaan epäilemättä usein osoittaa poikkeuksellisten olosuhteiden määränneen muutosten suuntautumisen. Näin on esim. laita puuhiilikaasuttimien teknillisesti parantuuessa tai kuosien muuttuessa huokeahintaisemmiksi elinkannan laskiessa.

Näiden kansantalouden piirissä nykyisin esiintyvien rakennemuutosten selvittely muodostaa laajan tutkimustehtävän, jonka suorittamiseen suhdannehaitoksen työ parhaiten voitaisiin keskittää. Tällöin olisi kohdistettava huomiota eri kehitystekijäin suuntaukseen, jatkuvaisuuteen ja voimakkuuteen, niihin vaikuttaneisiin syihin ja niistä aiheutuviin seurauksiin. Tämä tapahtunee parhaiten siten, että alustavasti laaditaan joukko erikoisselvityksiä talouselämän eri aloilla ilmenevien rakennemuutosten laadusta ja merkityksestä, jolloin osittain täy-

tyisi turvautua ulkopuolisten asiantuntijain apuun. Näiden erikoiselvitysten pohjalla ja niihin liittyen suhdannelaitos valmistaa sen jälkeen yleisarvioinnin kansantalouden rakennemuutoksista.

Rakennemuutoksia koskevat tutkimukset on luonnollisesti ohjattava siten, että niistä on suurin mahdollinen hyöty käytännölliselle talouspolitiikalle. Tässä suhteessa niiden tulee täyttää ainakin kaksi ehtoa. Niiden suorittamisessa on ensinnäkin pidettävä silmällä annettuja talouspoliittisia direktiivejä. Jos esim. on tekeillä jokin talouspoliittinen x-vuotissuunnitelma, on tärkeätä, että sitä valmistettaessa olla mahdollisimman hyvin selvillä talouselämän sisäisistä kehitysvoimista ja että toiselta puolen näiden kehitysvoimien selvittelyssä tarkataan niiden merkitystä talouspoliittiseen ohjelmaan nähden. Tästä syystä suhdannelaitoksen tutkimustyön olisikin otava kiinteässä yhteydessä talouspoliittiseen suunnittelutyöhön. Toisena tälle tutkimustyölle asetettavana vaatimuksena on, että se on suoritettava lyhyessä ajassa. Koska siitä melkoisessa määrin riippuu sen käytännöllinen merkitys. Sen vuoksi olisikin koko rakennemuutoksia koskeva tutkimus saatava suoritetuksi vuoden 1941 kuluessa, mikä ei estäisi saattamasta siitä osia julkisuuteen jo aikaisemmin.

Julkaisut. Suhdannelaitoksessa suoritettavien taloudellisten selvitysten ja tutkimusten julkaisemista varten ehdotetaan perustettavaksi aikakautinen julkaisusarja. Sellainen on osoittautunut tarpeelliseksi vastaaville ulkomaalaisille tutkimuslaitoksille, ollen nämä julkaisusarjat osittain kuukautisia, osittain neljännes- tai puolivuositaisia. Meillä vastaisi ehkä parhaiten tarkoitustaan neljännesvuosijulkaisu, johon sisältyisi suppea taloudellinen tilannekatsaus sekä lyhyehköjä taloudellisia tutkielmia. Lähimpänä työ kautena nämä tutkielmat luonnollisesti keskittyisivät rakennemuutosilmiöihin, siten kuin edellä on esitetty. Yksityisen vihon laajuus voisi olla n. 100 sivua.

Olisiko tällaisen aikakautisen julkaisusarjan lisäksi syytä ryhtyä julkaisemaan taloudellista tutkimussarjaa, johon otettaisiin suhdannelaitoksessa tai sen toimeksiaanosta suoritettuja laajempia tutkimuksia, on kysymys, joka ei ole vielä ajankohtainen ja johon nähdessä kannanotto voidaan siirtää myöhempään.

Budjetti. Suhdanneosaston vuosimenot on vahvistettu 350 000 markkaa. Tätä summaa ei tähän saakka ole tarvittu kokonaisuudessaan käyttäen.

Kuluvana vuonna ovat tärkeimmät menoryhmät:

Palkat	n. 230 000:-
Korvaus kulutushintaindeksin laatimisesta	20 000:-
Kansantulotutkimus	60 000:-

n. 310 000:-

Tri Lindbergin johdolla suoritettavaa Suomen kansantuloa koskevaa tutkimusta varten on Rockefeller-rahasto toistaiseksi myöntänyt 1 500 dollaria, josta tähän mennessä on nostettu 1 125 dollaria = 54 392 mk. Kun Suomen Pankki on lupautunut ottamaan osaa tämän tutkimuksen kustannuksiin samalla määrällä kuin Rockefeller-rahasto, olisi suotavaa että suhdanneosaston kuluvan vuoden määrärahasta varattaisiin tähän tarkoitukseen 60 000 markkaa, jolloin ensi vuonna ei tarvinnut tätä tutkimusta varten varata rahoja. Sen sijaan olisi ensi vuonna julkaisuihin varattava 50 000 markkaa sekä palkkoihin 300 000 markkaa, sillä työt edellyttäisivät yhden lisätutkijan ottamista suhdanneosaston palvelukseen. Kun edellä esitetyn työohjelman toteuttaminen vaatii myös eräitä muita lisämenoja, ehdotan suhdanneosaston määrärahan korottamista ensi vuodeksi 100 000 markalla.

Helsinki, 15.8. 1940.